

Кузман Николић

СВАНУО ЈЕ ДАН СЛОБОДЕ

Господине Николићу, на тематском скупу у Крушевцу Говорили сте о формирању КрушевачкоГ (РасинскоГ) партизанскоГ одреда и његовом борбеном путу. Као историчар Ви сте се бавили и другим значајним догађајима везаним за НОБ овоГ краја. С обзиром да смо пред обележавањем Дана ослобођења Крушевца, реците нам, у најкраћем, како је Крушевац изгледао 14. октобра 1944. Године?

- Тог дана, 14. октобра 1944. године, у времену од 9 сати ире подне, па до 16 часова поподне, на улицама Крушевца појавиле су се четири војске. Најпре су то били Немци који су се до 10 и 30 сати у потпуном маршевском поретку повукли, ни од кога ометани, пут Краљева.

У Крушевцу, од почетка септембра налазило се више четничких бригада Расинско - топличке групе корпуса, које су штитиле град и Немце од напада снага НОВЈ. Одласком Немаца у њиховом присуству, остају, по њиховим речима, као ослободиоци. Ускоро из правца Ђуниса, по договору тог јутра долази део Делиградског четничког корпуса са једном јединицом Црвене армије. Потом колона сличног састава се појављује из правца села Јасика. Са овим снагама одржан је велики народни збор код Споменика косовским јунацима а у организацији градске полиције и штаба Групе корпуса. Са балкона хотела "Париз" говорили су командант корпуса пуковник Драгутин Кесеровић, један совјетски пуковник и амерички поручник Крамер. **Овим су четници и њихов командант Кесеровић преузели власт у Крушевцу, мада су је имали од 6. октобра када су им је Немци предали. Међутим, око пола два стиже**

позив штаба 52. дивизије Црвене армије која је наступила из правца Јасике да јој се пође у сусрет. То су Кесеровић и остали и учинили. Од самог почетка, генерал Миљејев и његов штаб односили су се према Кесеровићу и његовим сарадницима као према непријатељској војсци. Ова дивизија је тог јутра разоружала Варварински четнички корпус и све војнике упутила у логор у Параћину. Црвеноармејци су одмах почели да разоружавају четнике у Крушевцу и на положајима на Расини и Багдали. Кесеровић је ово приметио, неопажено се извукао из "Париза" и наредио својим јединицама да се у малим групама повлаче ка Мачковцу и Гочу. У ово време у граду су се већ налазиле мање партизанске јединице, део 17. српске бригаде, 24. дивизије и део 3. српске бригаде 2. пролетерске дивизије НОВЈ.

Не тако давно поједини листови овај догађај приказали су другачије?

- Народноослободилачки покрет је дефинитивно победио, колаборација четника је доказана али не треба се заваравати - ово гатање није скинуто са дневног реда. Четници су захваљујући погодностима, у крушевачком округу створили доста широку и масовну базу. Поменимо само да је Расински четнички корпус почев од јесени 1943. године имао стално око 2.000 војника, па је кроз његове редове прошло више хиљада људи са овог подручја. Са подручја данашње општине Крушевац, по мојој непотпуној евиденцији погинуло је у непријатељским редовима 432 лица. То су углавном четници. Сви имају потомке, рођаке, који су емотивно везани за покрет Драже Михајловића, па неки настоје да му дају друго ружичасто обележје. Поједини прикупљају и разне податке, па се не треба изненадити ако се једнога дана појави и књига са сличним насловом, али другачијим тумачењем и документима која су производ наших савременика по принципу: причао ми је стриц, деда и

томе слично. Подсетимо се онога што су о теми ослобођења Крушевца писали крагујевачки "Погледи", о 6.500 стрељаних у Крушевцу а то је радио четнички син из Жупе.

Поред текстова могу се очекивати и друге ствари као што је рехабилитација појединих личности, чија је кривица и судски доказана. Морамо бити свесни да се у делу становништва мисли нешто другачије о четницима од досадашњег званичног става. Сада, више него до сада, о оваквим питањима основно и једино мерило мора бити документ који је критички размотрен и оцењен.